

KO JE NA TELEFONU, KO JE PORED TELEFONA I PORED KOGA JE TELEFON

Možda ste i sami nekada čuli pitanje iz naslova ili ste, možda, čuli kako se neko predstavlja u telefonskom razgovoru pa kaže da je na telefonu „taj i taj ili ta i ta“. Takvo predstavljanje mogli ste čuti i u raznim televizijskim i radijskim emisijama u kojima je gledaocima i slušaocima omogućeno direktno telefonsko uključivanje.

Neki jezički stručnjaci ukazivali su na nelogičnost pitanja: ko je na telefonu? te izraza „ostati na telefonu“, „biti na telefonu“ i sl. Bit će zanimljivo da pročitate o tome dio jedne kratke priče. Nju je davno u jednom jezičkom savjetniku¹ objavio M. S. Lalević kao ilustraciju neprimjerene upotrebe jezika, a prenesena je i u neke druge jezičke savjetnike.

Evo dijela te priče:

- *Alo! ko je?*
- *Alo! ko pita?*
- *Je li to stan Marka Jankovića?*
- *Da! Ko je na telefonu?*
- *Ko pita?*
- *Petar Pavlović!*
- *Jeste li, družo Jankoviću, na telefonu?*
- *Ne, nisam na telefonu, ja stojim pored telefona...*
- *Pa to je svejedno, mislim... Dakle, kako da kažem...*
- *Ma nemojte tako: nisam na telefonu, ja sam pored telefona... A jeste li vi, družo Pavloviću, na telefonu?*
- *Pa da!*
- *Molim, siđite s telefona, pa da onda razgovaramo...*
- *Dobro, razumem vas: trebalo je da kažem: ko je kod telefona. Hvala! Ali, znate: nazvao sam vas telefonom...*

¹ M. S. Lalević, *Srpskohrvatski u mom džepu: Naša kolebanja*, Zajčar, 958, 1980.

– *Čekajte, molim... Kako: nazvali ste me telefonom?! A šta biste vi rekli da sam ja vas nazvao korpom, četkom, oklagijom, batinom?!*

Shvatanje pokazano u navedenom dijalogu razlog je ustaljenih jezičkih savjeta da ne treba u telefonskom razgovoru govoriti: ko je na telefonu?, ostanite na telefonu, dođite na telefon i sl., ali da, također, nije dobro nekoga „nazivati telefonom“.

Pitanje: ko je na telefonu? danas se, uglavnom, barem među lingvistima, ne doživljava nepravilnim. Jer, telefon u ovakvim izrazima ne znači telefonski aparat, već telefonsku vezu. Tako u četvrtom izdanju *Hrvatskoga pravopisa* autora Babića, Mogušića i Finke uz riječ *halo* u zagradi piše (na telefonu). Iz toga se razvio i izraz: ko je na vezi?, imate nekoga na vezi i sl. Nikome danas, vjerovatno, ne smetaju izrazi: razgovarati telefonom, obavijestiti telefonom, javiti telefonom, pozvati telefonom ili sl., jer je u takvim izrazima „jasnije“ da telefon znači: telefonska veza.

Ovakvo tumačenje ne znači da preporučujemo izraz „ko je na telefonu?“, već samo ukazujemo da on jezički nije „neispravan“ i da se može upotrebljavati. Nikome, naravno, ne smeta da ide na fakultet, na rijeku, da ljetuje na moru, a nekima ni da budu na suncu. Svima bi, međutim, smetalo da idu na sud, ali ne iz jezičkih razloga.

Zanimljiv je i izraz „nazvati telefonom“. Glagoli *nazvati* i *pozvati* nisu zabilježeni u Isakovićevu *Rječniku karakteristične leksike u bosanskom jeziku* niti u Jahićevu *Školskom rječniku bosanskoga jezika*. Zabilježeni su u *Pravopisnom rječniku u Pravopisu bosanskoga jezika* autora Senahida Halilovića, ali, naravno, bez značenja. U *Rječniku srpskohrvatskoga književnog jezika* dviju Matica (knj. III, str. 540) glagol *nazvati* ima značenja:

1. *dati naziv, imenovati; dati poseban naziv, nadimak, prozvati; pozvati nekoga određenim imenom;*
2. *reći (ili odgovoriti) reč(i) pozdrava, poželeti (u pozdravu);*
3. *neknj. razg. pozvati (telefonom).*

Treće značenje glagola *nazvati*, *nazvati* = *pozvati* (telefonom), u *Rječniku* je označeno kao neknjiževno, što znači da se ne preporučuje u standardnom jeziku. Spomenuti je rječnik nastajao otprilike u isto vrijeme kada i tekstovi u Lalićevu savjetniku te se ne treba čuditi njegovu opredjeljenju da izraz *nazvati telefonom* proglasi neknjiževnim. Od pojave spomenutoga rječnika do danas jezička se norma ne doživljava tako strogo pa je i izraz *nazvati koga telefonom* sa istim značenjem kao i *pozvati koga telefonom* postao sasvim običan u upotrebi. Pokazuje to i *Rječnik bosanskoga jezika* Senahida Halilovića, Ismaila Palića i Amele Šehović, koji uz glagol *nazvati* daje i značenje: *pozvati koga telefonom, telefonirati*.²

² Izdavač Filozofski fakultet u Sarajevu, 2010, str. 735.

Nastojanje da se ne upotrebljava izraz „ko je na telefonu?“, doveo je do učestalije upotrebe izrazā: pored telefona, kod telefona, uz telefon i sl. Oni su nastali kao „bježanje“ od „jezičke nepravilnosti“. Naravno, ne mogu se smatrati nepravilnim, jer oni znače da neko stoji (ili da je u nekom drugom položaju) pored telefonskog aparata. Takav je podatak za ono o čemu se želi prenijeti informacija uglavnom nepotreban, jer je onome ko želi čuti neku informaciju nebitno stoji li onaj ko telefonira pored telefona ili, naprimjer, pored peći.

Ima, međutim, nešto što danas izraz „pored telefona“ može činiti nelogičnim. Do toga je doveo razvoj tehnike i pojava tzv. mobilnih telefona. Ako se telefonira mobilnim telefonom, onda je logično da je telefon pored onoga ko telefonira. A zamislite kako bi vam zvučalo da se kaže: „Halo! Telefon pored Mehe“.

U vezi s telefonskim razgovorom i pričom s početka ovoga članka nije nevažno znati da je u bosanskome jeziku uzvik *halo*, a ne *alo*. Tako je zabilježeno i u spomenutom hrvatskom pravopisu, dok se u *Pravopisu srpskog jezika* autora Pešikana, Jerkovića i Pižurice bilježe naporedni oblici: *alo* i *halo*.